

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående låglöne- och låginkomstgruppernas problem.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 14 av herr *Augustsson m. fl.* och II: 19 av herr *Franzén i Motala m. fl.* hemställas, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en allsidig och förutsättningslös utredning i syfte att — vid sidan av fackliga åtgärder — lösa låglönegruppernas problem.

I motionerna framhålles bl. a.: Det kan inte från demokratiska synpunkter vara godtagbart att vissa grupper arbetare, tjänstemän och jordbrukare för all framtid skall leva i ett låglöneskikt på ett en gång för alla fastställt avstånd till andra grupper. Vid sidan av fackföreningsrörelsens arbete är det nödvändigt att också genom reformpolitikens utformning i större utsträckning än hittills medverka till att de stötande löneklyftorna i vårt samhälle fylls igen. Önskvärt vore att mera metodiskt än hittills undersöka vad som kan göras utöver de direkt fackliga insatserna för att få en jämnare lönestruktur. Det borde inte vara omöjligt att från samhällets sida genom direkta insatser stimulera till strukturförändringar och ökad takt i rationaliseringen.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 14.

I de likaledes till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 21 av herrar *Eric Carlsson* och *Johan Olsson* och II: 26 av herr *Eriksson* i *Bäckmora m. fl.* hemställas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om en utredning i fråga om låginkomstgruppernas problem i enlighet med vad som anförts i motionerna.

Där framhålles bl. a.: Den fria avtalsrätten måste respekteras, men fråga är om det inte vore på tiden att samhället som sådant ägnade låglönegruppernas problem ett ökat intresse. Det måste också ligga i samhällets intresse, att det tillämpas en löne- och inkomstpolitik, som skapar största möjliga ekonomiska rättvisa mellan skilda yrkesgrupper. En utredning om dessa problem borde ske på bredast möjliga basis med företrädare för bl. a. näringslivets och arbetsmarknadens organisationer. En sådan utredning skulle möjligen kunna enas om positiva riktlinjer, som sedermera kunde vara av värde för parterna på arbetsmarknaden när de skall lösa frågorna förhandlingsvägen.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion II: 26.

Till allmänna beredningsutskottet har vidare hänvisats likalydande motionerna I: 255 av herrar *Sundin* och *Axel Kristiansson* samt II: 310 av herrar *Elmstedt* och *Boo*. I dessa motioner hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt och allsidig utredning om låginkomstgruppernas situation i samhället samt om möjligheterna att genom näringspolitiska, skattepolitiska och socialpolitiska åtgärder bereda låginkomsttagare, som nu lever under otillräckliga ekonomiska förhållanden, möjligheter till en önskvärd standardhöjning.

I motionerna anföres bl. a.: Samhället har givetvis enligt de värderingar, som torde vara gemensamma för olika meningsriktningar inom vår demokrati, inte några större möjligheter att inverka på inkomsternas fördelning genom en direkt inkomstpolitik. Med den frihet på arbetsmarknaden som vi betraktar som självklar, är det arbetsmarknadsorganisationernas uppgift att träffa löneavtalen oberoende av statsmakterna. Det inflytande som statsmakterna har på området får sägas vara begränsat till att för den statliga lönesektorn eftersträva en minskning av de alltför stora löneskillnaderna. Väsentligt större möjligheter att medverka till förbättringar för låginkomstgrupperna måste samhället bedömas ha i näringspolitiken. En förhållandevis större del av låginkomsttagarna tillhör företagargrupperna. Genom i första hand hjälp till ökad självförsörjningsförmåga d. v. s. en aktiv näringspolitik, omfattande främst skattepolitiken och den ekonomiska politiken, bör det för vårt välfärdssamhälle vara en målsättning att så långt möjligt hjälpa låginkomstgrupperna fram till ekonomiskt drägligare förhållanden. Därutöver bör socialpolitiken ges en så smidig utformning att särskild hänsyn kan tas till de verkliga låginkomstgrupperna.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion I: 255.

Slutligen har till allmänna beredningsutskottet hänvisats motionerna I: 575 av herr *Boman m. fl.* och II: 704 av herr *Nihlfors m. fl.* I dessa motioner hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller dels om en förutsättningslös utredning för att kartlägga och belysa de problem som har att göra med de befolkningsgrupper som har särskilt låga inkomster för helt år, dels att Kungl. Maj:t för riksdagen lägger fram de förslag som kan vara ägnade att lösa problemen utan att därigenom friheten för arbetsmarknadens parter att träffa överenskommelser åsidosättes.

I dessa motioner framhålles bl. a.: Trots att stora befolkningsgrupper fått och får en fortgående standardförbättring, har vårt land ett skikt med låga inkomsttagare — arbetare, tjänstemän, småföretagare och jordbrukare — vilkas problem behöver angripas på andra vägar än de som vanligen användes. Därvid skulle det vara av stort värde om en kartläggning kunde ske av den stora gruppen inkomsttagare under 10 000 kronor per år som enligt tillgänglig statistik år 1963 skulle uppgå till 1 271 078 personer eller

36 procent av samtliga inkomsttagare. Denna kartläggning skulle gälla exempelvis fördelningen på kön och på olika slag av yrken eller arbeten inom vissa yrkesområden. En kartläggning av arbetskraftsbehovet på längre sikt inom statlig verksamhet torde behövas liksom en översyn av nuvarande personalpolitik. Spörsmål på det socialpolitiska området som berör främst dem med låga inkomster bör även belysas vid en allmän översyn med angivna målsättning.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion II: 704.

Utskottet har upptagit motionerna till samtidig behandling.

Yttrande över motionerna har inhämtats från arbetsmarknadsstyrelsen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF).

De inkomna yttrandena har som *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Utskottet

I motionerna framställda yrkanden syftar dels till åtgärder för att få vidgad kunskap om storlek och sammansättning av låglöne- och låginkomstgrupperna i samhället, dels till åtgärder för att lösa dessa befolkningsgruppers problem.

Behovet av *ökat kunskapsunderlag* för bedömning av dessa frågor har framhållits såväl i den allmänna debatten som i de flesta av remissyttrandena över motionerna. *SACO* förordar sålunda en statistisk kartläggning och analys av de låga inkomsttagarnas rent faktiska läge med beaktande av omständigheter som sociala bidrag, skiftande levnadskostnader i olika delar av landet, skattefria inkomster, naturaförmåner, skattefusk, försörjningsbörd etc. *TCO* anser att den statistik som står till förfogande för bedömning av omfattning och struktur av låginkomstgrupperna i samhället icke medger riktiga slutsatser beträffande behovet och utformningen av den samhällseliga aktiviteten. Organisationen tillstyrker därför de i motionerna framförda yrkandena om en kartläggning av låginkomstgruppernas sammansättning. *LO* vill inte motsätta sig att en ny låginkomstundersökning göres för att följa upp tidigare vunna resultat och framhåller — i samband med förordande av en utredning med syfte att åstadkomma vissa riktlinjer för en så rättvisande bedömning som möjligt av olika löntagargrupper — behovet av en enhetligt redovisad lönestatistik, täckande om möjligt hela arbetsmarknaden. *SAF* anser att de problem som motionärerna önskar få kartlagda redan får anses belysta i de undersökningar av statistiska centralbyrå som återgivits i allmänna skatteberedningens betänkande »Nytt skattesystem» (SOU 1964: 25). *RLF* tillstyrker en kartläggning av låglöne- och

1* — Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 17

låginkomstgruppernas inkomstförhållanden och levnadsstandard samt en förutsättningslös utredning syftande till att belysa de troliga anledningarna — även arbetsmarknadsorganisationernas politik — till dessa eftersläpningar. Denna kartläggning och utredning bör enligt förbundets mening med fördel kunna utföras som en expertstudie med relativt hög vetenskaplig ambitionsnivå.

I motionerna diskuteras begreppen låginkomst och låglön. Enligt utskottets mening avses med låglönegrupp löntagare vilkas löneinkomst per tidsenhet är låg i förhållande till övriga löntagares förtjänst under samma tidsenhet, medan med låginkomstgrupp avses inkomsttagare — löntagare, företagare och andra — vilkas inkomst under ett kalenderår av olika anledningar är låg i förhållande till den allmänna årsinkomstnivån. Utskottet anser att om en undersökning verkställes, denna bör inriktas på hela den grupp som här kallas låginkomsttagare.

Under senare år har vissa undersökningar av personer med låga inkomster företagits genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut. Från institutet har 1960 redovisats en bearbetning av inkomststatistiken och befolkningsregistret för år 1958 och vidare 1961 framlagts en intervju- och registerundersökning av samma material. Dessa undersökningar har återopats bl. a. i allmänna skatteberedningens ovannämnda betänkande »Nytt skattesystem» och av socialpolitiska kommittén i dess förslag »Ett socialpolitiskt utredningsinstitut» (SOU 1964: 59), där kommittén i bilaga 3 redogör för en särskild studie av detta undersökningsmaterial. Vidare har statistiska centralbyråns utredningsinstitut redovisat en bearbetning av nämnda intervjuundersökning som avses ge en från social synpunkt ändamålsenligare uppdelning i redovisningsgrupper och en mer komprimerad analys av resultaten (Statistisk Tidskrift 1964 häfte 6). Inkomstuppgifterna i sistnämnda undersökning avser kalenderåret 1959.

I den finansplan som bilagts årets statsverksproposition har i bilag 2 (sid. 88—91) lämnats vissa uppgifter om inkomster och inkomstutveckling under senare år, vilka grundas bl. a. på beräkningar med material från inkomsttaxeringar som grund.

De slutsatser som kan dragas av ovan angivna undersökningar anses vara av begränsat värde för analys av låginkomsttagarna och deras problem. Socialpolitiska kommittén har i sin ovannämnda studie framhållit, att man inte kan säga att låg skattepliktig inkomst eller låg beskattningsbar inkomst i och för sig är bevis för låg levnadsnivå. Vill man mäta levnadsnivån måste även andra metoder användas. Vidare anförs, att man vid beskattning värde-erar vissa slag av inkomster lågt eller helt bortser från dem. Genom att vissa sociala förmåner är skattefria kan en mätning av levnadsnivån möta särskilda, därav betingade svårigheter.

En undersökning med det syfte motionärerna framhållit bör — oavsett vilket grundmaterial som anses lämpligt — avse aktuell tid och om möjligt

genomföras så att fortlöpande resultatredovisning med nytt material som grund tid efter annan kan lämnas. I fråga om en ny undersökning av låginkomstgrupperna har i den allmänna debatten framhållits att den bör avse ej blott de rent statistiska förhållandena utan även ekonomiska, socialpsykologiska och andra omständigheter i inkomstbildningen för ensamstående och familjer. För utskottet framträder det som angeläget att få en fullständigare och objektiv bild av det faktiska tillståndet men även att i möjligaste mån få detta tillstånd och dess förändringar förklarade och analyserade. Med den positiva inställning som framträder i remissyttrandena torde värdefullt grundmaterial vid en sådan undersökning kunna påräknas även från arbetsmarknadens och näringslivets organisationer. En fortgående upprustning av samhällsresurserna i fråga om social forskning — bl. a. redovisade och föreslagna av socialpolitiska kommittén i ovannämnda betänkande SOU 1964: 59 — torde även kunna lämna väsentligt ökade möjligheter att studera och analysera insamlat material. Utskottet finner det angeläget att initiativ snabbt tages till en sådan undersökning av låginkomstgrupperna i samhället och att undersökningen bedrivs med sådan arbetsteknik att en allsidig belysning av problemen erhålles. Därvid bör även möjligheter prövas till en mer enhetligt redovisad lönestatistik, som om möjligt täcker hela arbetsmarknaden, och till riktlinjer för en så rättvisande bedömning som möjligt av olika löntagargrupper.

För att snabbt få underlag för positiva åtgärder på detta område anser utskottet att en undersökning tills vidare bör begränsas till vad ovan angivits. När en sådan grundläggande analys verkstälts och redovisats torde bättre förutsättningar föreligga att bedöma behovet av och formerna för åtgärder i de skilda hänseenden — näringspolitiska, skattepolitiska, socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska — som motionärerna berört.

Utskottet får under hänvisning till det ovan anförda hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 14 och II: 19, de likalydande motionerna I: 21 och II: 26, de likalydande motionerna I: 255 och II: 310 samt de likalydande motionerna I: 575 och II: 704 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en undersökning i syfte att kartlägga låginkomstgrupperna och belysa deras problem och att motionerna i övrigt icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Hellebladh, Oscar Carlsson, Svanström, Hedlund, Nymän, Axel Kristiansson, Helge Karlsson och Blomquist;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv, Lundmark, Haglund, Wikner, Nilsson i Bästekille, Larsson i Borrbj, Svanberg, Nilsson i Agnäs, Johansson i Växjö och From.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför:

Låginkomstgrupper berörda i motionerna är arbetstagare med låg lön, personer utsatta för arbetslöshet och undersysselsättning, deltidsarbetande samt personer som av personliga skäl arbetar endast under delar av året. Mot denna bakgrund vill arbetsmarknadsstyrelsen fästa uppnärksamheten på den information som kan erhållas från arbetskraftsundersökningarna. Genom dessa följs bl. a. fortlöpande utvecklingen av antalet deltidsarbetande. Antalet personer som vanligen hade deltidsarbete uppgick enligt arbetskraftsundersökningen från november föregående år till 92 000 män, 348 000 gifta kvinnor och 78 000 ogifta kvinnor. För 29 000 av det sammanlagda antalet på 518 000 personer angavs bristande arbetstillgång som orsak till deltidsarbetet.

Den inom vissa delar av landet otillräckliga och odifferentierade efterfrågan på arbetskraft samt den bristande yrkesutbildningen hos många arbetstagare är exempel på faktorer som leder till skillnader i inkomstförhållandena för olika grupper. I dessa avseenden bidrar den förda arbetsmarknadspolitiken verksamt till en inkomstutjämning. Genom de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna underlättas sålunda den geografiska och yrkesmässiga rörligheten och skapas ökade sysselsättningsmöjligheter. Inkomstutjämning sker också via arbetslöshetsförsäkringen och kontanthjälpen. I anslutning till de i motionerna framförda förslagen får arbetsmarknadsstyrelsen framhålla, att arbetsmarknadspolitiken och de i denna ingående medlen nyligen varit föremål för utredning.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) anför:

I alla fyra motionerna begärs en utredning av möjligheterna att förbättra de låga inkomsttagarnas situation. Problemet angrips från något olika utgångspunkter, men ett gemensamt drag är att man under framhävande av sin respekt för den fria avtalsrätten påyrkar statliga ingripanden vid sidan av de fackliga insatserna. Mest utpräglat kommer motsättningen till uttryck i motionen II: 26, där av löntagarorganisationerna använda metoder för fördelning av lönehöjningar kritiserar. SACO vill med kraft framhålla, att förhandlingsteknikens utformning uteslutande ankommer på arbetsmarknadens parter.

Genomgående har motionärerna tagit till utgångspunkt uppgifter ur inkomststatistiken utvisande antalet inkomsttagare under en viss inkomstgräns. Det förtjänar därför att upprepas vad ett flertal undersökningar under senare år har påvisat, nämligen att låginkomstbegreppet ej kan definieras utifrån nominella inkomstuppgifter, att de låga inkomsterna i stor utsträckning är skenbara och att gruppen har en mycket speciell sammansättning. Statistiska centralbyrån har verkställt undersökningar av personer som åren 1958 och 1959 hade låga inkomster i syfte att belysa huruvida de som har en låg deklarerad inkomst (under 6 000 kr. för ogifta och 10 000 kr. för gifta) utgör en svag inkomstgrupp i skatte- och socialpolitisk mening. Av de ogifta låga inkomsttagarna visade sig drygt hälften vara under 25 år, medan knappt en tredjedel förvärvsarbetade under hela året. Bland både gifta

och ogifta med heltidsarbete dominerade i jordbruket verksamma personer. 1958 års levnadskostnadsundersökning visade att de genomsnittliga kostnaderna för konsumtion och skatter avsevärt översteg den deklarerade inkomsten på lägre inkomstnivåer. Skillnaden var mest utpräglad för jordbrukarna, vilket torde kunna förklaras med låga värderingsregler för naturaförmåner och goda avskrivningsmöjligheter vid beskattningen. Av de icke heltidsarbetande var det stora flertalet sjuka, studerande eller arbetslösa. Dessa kategorier uppstår olika former av icke beskattningsbart samhälleligt stöd, vilket ger dem större köpkraft än vad inkomststatistiken utvisar.

Allmänna skatteberedningen har i sitt betänkande »Nytt skattesystem» (SOU 1964: 25) utifrån statistiska centralbyråns undersökningar dragit slutsatsen att det endast i ett relativt litet antal fall förhåller sig så, att personer med låg deklarerad inkomst också är hänvisade till att leva utslutande på denna inkomst. Härigenom reduceras problemet, samtidigt som det framstår i en ny belysning. SACO har i sitt remissvar över allmänna skatteberedningens betänkande framhållit, att beskattningen inte är en lämplig väg att förbättra de låga inkomsttagarnas ekonomiska situation, eftersom den skattepliktiga inkomsten är ett dåligt uttryck för individens ekonomiska bärkraft. Dessutom motiverar tendensen mot ökad indirekt beskattning och progressivitetens ringa skattelindrande effekt för de låga inkomsttagarna att man förlitar sig till andra åtgärder än de skattemässiga. Som exempel på dylika åtgärder anför SACO:

»Genom *direkta bidrag* och genom tillhandahållande av *institutionella resurser* ges det effektivaste stödet åt sådana inkomstsvaga grupper som sjuka, arbetslösa, studerande m. fl. På motsvarande sätt kan stöd ges åt grupper med särskilt stor försörjningsbörda, i första hand barnfamiljerna.

Ett av *utbildningspolitikens* resultat är, att allt flera människor genom en bättre utbildningsnivå kan ge ett större produktivt utbyte genom sina arbetsinsatser och därigenom också erhålla högre inkomster.

Genom *arbetsmarknadspolitik* utjämnas sysselsättningsvariationer. Om skolningen ger arbetskraften bättre sysselsättningsmöjligheter i ett föränderligt näringsliv.

*Näringslivspolitik*en måste inriktas på att mindre lönsamma näringar med lågt löne- och inkomstläge ersättes av mera lönsamma näringar, som ger arbetskraften bättre ersättning. En strukturomdanande näringslivspolitik bör vara ett av de verksammaste instrumenten för att eliminera låginkomstöar.

Genom *lönepolitik*en kan löntagare, vars arbete är felaktigt lågt värderat, erhålla en större andel av det tillgängliga lönestegringsutrymmet. Möjligheterna att genomföra detta i den starkt institutionaliserade förhandlingsmekanismen, där olika grupper bevakar varandra, skulle förbättras genom en minskning av progressiviteten.»

Enligt SACO:s uppfattning är en utredning avseende åtgärder för att hjälpa låginkomstgruppernas problem inte motiverad i dagens läge. Frågan har på senare tid varit föremål för överväganden i en rad statliga kommittéer, bl. a. allmänna skatteberedningen, lokaliseringsutredningen och arbetsmarknadsutredningen, vilka initierat reformer, vars resultat ännu inte hunnit avläsas.

Däremot ställer sig SACO positiv till att en rent statistisk kartläggning av de låga inkomsttagarnas situation företas. Denna bör lämpligen utföras av statistiska centralbyrån och utgöra en uppföljning av tidigare undersökningar på material från 1958 och 1959. Under de år som förflutit har möj-

ligen förändringar inträffat, som kan påverka bedömningen av låginkomstproblemet.

Den av SACO förordade utredningen skall alltså uteslutande ägna sig åt att klarlägga och analysera det rent faktiska läget i olika avseenden. Därvid bör beaktas inverkan av omständigheter som sociala bidrag, skiftande levnadskostnader i olika delar av landet, skattefria inkomster, naturaförmåner, skattefusk, försörjningsbörda etc. Sedan på detta sätt den verkliga standarden beräknats, bör orsakerna till en låg standard undersökas. Dessa kan utgöras av bristande yrkesverksamhet (som i sin tur kan vara orsakad av flera olika faktorer), dåligt lönsamma sysselsättningsområden etc. Först sedan denna kartläggning genomförts och redovisats, bör man överväga huruvida ännu ej prövade åtgärder för att förbättra låginkomstgruppernas situation kan anses erforderliga.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anför:

Med utgångspunkt från några enstaka uppgifter hämtade från inkomststatistiken diskuteras i motionerna behovet av åtgärder på ett flertal av de områden, som är föremål för samhällelig aktivitet, t. ex. skatte- och socialpolitik, arbetsmarknads- och lokaliseringpolitik, struktur- och näringspolitik samt utbildningspolitik. I motionerna föreslås utredningar för kartläggning och belysning av låginkomstgruppernas sammansättning, struktur och problem. Vidare föreslås åtgärder via skilda samhälleliga åtgöranden för höjning av levnadsstandard för ifrågavarande grupper. I sammanhanget framföres också ett förslag att statsmakterna skall bl. a. till arbetsmarknadsorganisationerna anföra riktlinjer, som kunde vara av värde för arbetsmarknadens parter, då de förhandlingsvägen har att lösa hithörande problem.

TCO finner inte anledning att i här förevarande sammanhang ingå på en diskussion av behovet av åtgärder från samhällets sida på alla de aktivitetsområden, vilka berörts i motionerna. TCO anser sig kunna begränsa sig till några allmänna synpunkter på vissa av de problem, som anförts i motionerna.

Till en början vill TCO därvid framhålla att låginkomstgruppernas problem i motionerna behandlats med utgångspunkt från uppgifter ur inkomststatistiken. Denna statistik är uppgjord på grundval av de deklARATIONER som ligger till grund för inkomstbeskattningen och redovisar därifrån hämtade uppgifter om nettointkomsten under visst inkomstår. Senast tillgängliga uppgifter avser inkomståret 1963. Det ligger i sakens natur att statistiken, som endast avser deklarerade inkomster, omfattar alla typer av skattepliktiga inkomster, sålunda även sådana som hänför sig till korttids- och deltidsarbete.

På basis av inkomststatistiken avseende år 1958 har statistiska centralbyrån enligt särskilt uppdrag verkställt vissa specialundersökningar rörande de grupper, som i inkomststatistiken för 1958 resp. 1959 haft låga inkomster. Man har därvid utgått från 6 000 kronor per år för ensamstående och 10 000 kronor per år för gifta. Resultatet av utredningarna redovisas i *Statistisk Tidskrift* 1960: 11 och 1961: 5. En sammanfattande analys har bl. a. redovisats i *SOU* 1964: 59, bilaga 3.

Det framgår därunder, att gruppen låga inkomsttagare är synnerligen heterogen till sin natur. En betydande del utgöres av personer, som är föremål för samhälleligt stöd via de allmänna socialförsäkringarna, från vilka de uppbär förmåner av i regel ej skattepliktigt slag. En annan del utgöres av unga

personer, som befinner sig under utbildning och som vid sidan av studierna haft förvärvsarbete i begränsad omfattning. En förhållandevis liten del av gruppen låga inkomsttagare utgöres av företagare och anställda, som trots heltidssysselsättning under inkomståret endast uppnått förhållandevis låga inkomster. Det är här fråga om företagare och anställda främst inom sådana näringsgrenar, där produktiviteten uppenbarligen är väsentligt lägre än genomsnittligt. För företagen noteras i den speciella undersökningen att konsumtionens storlek väsentligen överträffar vad som i motsvarande inkomstlagen gäller för de anställdas vidkommande.

I motionerna diskuteras begreppen låginkomst och låglön i vissa fall som synonyma begrepp. Vad ovan anförts beträffande resultaten av 1958 års undersökning ger vid handen att så emellertid icke är fallet. Med låglönegrupp måste man enligt vedertagen uppfattning avse en grupp av löntagare, vars löneinkomst per arbetstimme, -vecka eller -månad är låg i förhållande till inkomsten för övriga löntagare. Även med en sådan definition kan olika tolkningar ske. I vissa fall fästes uppenbarligen avseende endast vid lönens storlek i förhållande till andra grupper men utan avseende till skillnaden i arbetsuppgifternas svårighet och det sätt på vilket dessa utföres. I andra fall åter sker jämförelsen med hänsynstagande till förekommande skillnader i arbetsuppgifter etc. TCO vill begagna tillfället att i detta sammanhang klargöra hur man inom tjänstemannarörelsen ser på löncavvägningens problematik. Vid TCO:s kongress 1964 godkändes de synpunkter i detta avseende, som en inom TCO verksam kommitté framlagt i ett betänkande, »Lönepolitiken inom tjänstemannarörelsen», som här bifogas. TCO vill hänvisa till den sammanfattande beskrivning av lönepolitiken i dessa avseenden inom tjänstemannarörelsen, som återfinns på sid. 42—68.

I betänkandet diskuteras även de olika medel, som man inom tjänstemannarörelsen tillmäter betydelse för genomförandet av lönepolitiken. Vid sidan av den aktiva lönepolitiken bör här observeras den stora vikt, som man inom tjänstemannarörelsen tillmäter arbetsmarknads-, lokaliserings- och utbildningspolitik, inbegripet vidareutbildning på fördelaktiga villkor, och de övriga åtgärder, som är ägnade att öka takten i strukturomdaningen inom samhället och därmed produktiviteten inom olika delar av näringslivet. TCO anser att sådan strukturpolitik är den väsentliga framgångslinjen för att lösa låginkomstproblemet i samhället vid sidan av den del av problematiken, där man exempelvis via socialförsäkringarna täcker inkomstbortfall av bestämda orsaker. TCO finner det angeläget, att samhället via en aktiv näringspolitik medverkar till att strukturomdaningen i samhället förlöper i en optimal takt, och organisationen finner det angeläget, att denna rationaliseringspolitik särskilt inriktas på de områden, där produktiviteten är särskilt låg och där låginkomstgrupperna är särskilt talrikt företrädade. Detta gäller bl. a. jordbruket.

Med hänsyn till de rikt differentierade orsakssammanhangen måste enligt TCO:s mening en lösning av låginkomstgruppernas problem sökas genom olika metoder. En allomfattande utredning av det slag som föreslagits i motionerna är därför icke ändamålsenlig. Med hänsyn bl. a. till att arbetsmarknadspolitikens mål och medel nyligen varit föremål för särskild utredning i arbetsmarknadsutredningen (SOU 1965: 9), att statsmakterna nyligen fattat beslut om grunderna för lokaliseringspolitiken och att utbildningsväsendet befinner sig under omdaning, anser TCO det icke befogat att nu tillsätta särskilda utredningar för att utreda hur låginkomstgruppernas problem på dessa vägar kan lösas.

I en av motionerna framföres förslag att en utredning skulle tillsättas, inom vilken man möjligen kunde enas om riktlinjer, som kunde vara av värde för parterna på arbetsmarknaden, när dessa skall lösa låginkomstgruppernas problem förhandlingsvägen. TCO vill avstyrka, att man från statsmakternas sida skulle komma med riktlinjer för arbetsmarknadsparternas handlande i dessa avseenden.

TCO anser att den statistik som står till förfogande för bedömning av omfattning och struktur av låginkomstgrupperna i samhället icke medger meningsfulla slutsatser beträffande bedömning av behovet och utformningen av den samhälleliga aktiviteten. TCO vill därför tillstyrka de i motionerna framförda yrkandena om kartläggning av låginkomstgruppernas sammansättning. De av statistiska centralbyrån utförda undersökningarna angående personer med låga inkomster 1958 och 1959 bör kompletteras och byggas ut på grundval av nyare material. TCO anser det angeläget att även fortsatta undersökningar på detta område blir utförda av statistiska centralbyrån.

Landsorganisationen i Sverige (LO) anför:

Låglöne- respektive låginkomstbegreppet

I motionerna I: 255 och II: 704 påpekas, att en stor del av låginkomsttagarna utgöres av sjuka, arbetslösa, studerande, militärtjänstgörande jämte sådana, som under året inträtt på eller lämnat arbetsmarknaden, t. ex. ungdomar och vissa tillfälligt förvärvsarbetande kvinnor samt pensionärer. Detta framgår även av en undersökning, som statistiska centralbyrån gjort av personer, vilka åren 1958 och 1959 hade låga inkomster. Av 772 000 ensamstående personer — eller cirka 52 % av hela antalet ensamstående i dessa åldrar — med en sammanräknad nettoinkomst enligt inkomststatistiken understigande 6 000 kronor hänförde sig cirka 527 000 fall till i huvudsak grupper, som ovan angetts. Om övriga fall sågs följande i allmänna skatteberedningens betänkande »Nytt skattesystem»: »Kvarstående ensamstående inkomsttagare — vilka arbetat under hela året — utgjorde 245 000. Av dessa hade 35 000 anställning i hushåll el. likn. och lika många tillhörde gruppen jordbruksarbetare m. fl. En tredje grupp, omfattande 25 000 inkomsttagare, utgjordes av lärlingar. I fråga om de två första grupperna torde låg inkomst i många fall ha hängt samman med låg värdering vid taxeringen av naturaförmåner. Många av dessa inkomsttagare torde dessutom ha haft anställning i föräldrarnas företag varför deras inkomstförhållanden inte utan vidare var jämförbara med andra inkomsttagares. Övriga ensamstående, som arbetat hela året men ändå hade låg inkomst, återfanns till stor del bland butiks- och kontorsanställda samt inom kategorien egna företagare. I fråga om de senare kan låg deklarerad inkomst ha sin förklaring i variationen i årsinkomst mellan olika år och måhända i låg värdering vid inkomsttaxeringen av naturaförmåner eller i de förmånliga reglerna för avskrivning å inventarier o. d.»

Av 339 000 gifta par med en sammanräknad nettoinkomst understigande 10 000 kronor hänförde sig 163 000 fall till tidigare angivna orsaker (sjuka etc.).

Om övriga fall säger skatteberedningen: »Antalet gifta par med låg inkomst, som haft sysselsättning hela året, uppgick till 176 000. Av dessa hade inte mindre än 123 000 åtnjutit företagarinkomst. Som ovan framhållits torde vid taxeringen redovisad låg inkomst för företagarna i många fall kunna förklaras med variationen i årsinkomst olika år emellan och med att

naturaförmåner kan ha värderats lågt; även reglerna för lagervärdering och avskrivning å inventarier kan härvidlag ha spelat en roll.

Sammanfattningsvis torde av undersökningen framgå, att det endast i ett relativt litet antal fall förhåller sig så, att personer med låg deklarerad inkomst också är hänvisade till att leva uteslutande på denna inkomst.»

Även om LO är medveten om att gränsen för låginkomstbegreppet enligt den refererade undersökningen — 6 000 respektive 10 000 kronor — var godtycklig och kan diskuteras, framgår av undersökningen, att låginkomsttagarnas problem i ganska stor utsträckning mer är socialpolitiskt snarare än fackligt-lönepolitiskt betingade och därför bör angripas med de medel, som socialpolitiken åstadkommit eller kan åstadkomma, t. ex. frågan om ersättningsnivån vid sjukdom (inräknat de tre karensdagarna), arbetslöshetsförsäkringens ersättningsnivå etc.

Ovanstående konstaterande får dock, enligt LO:s uppfattning, ej undanskydda det faktum, att det finns låglönegrupper, vilkas levnadsstandard kan på ett markant sätt skilja sig från övriga löntagargrupper och därför ofta kan framstå som omotiverat låg. LO anser, att många av dessa grupper har ett löneläge, som är mycket lågt. Även inom avtalsområden — och även inom företag — finns lågavlönade inom eljest icke lågavlönade områden. LO anser, att lönespridningen mellan olika grupper f. n. är alltför stor utan att därför kunna ange *var* på löneskalan en grupp bör placeras. För att avgöra detta bör hänsyn tas till flera faktorer, arbetets svårighetsgrad, förekomsten av skiftarbete, förmåner av annat slag än löner etc.

I motion II: 704 hävdas, att bristen på arbetskraft kan bero på »besvärliga arbetsförhållanden, såsom obekväma arbetstider, skifttjänst eller arbetstid uppsplittrad med lediga s. k. håltimmar, något som ej kompenseras genom bättre löner». Detta kan naturligtvis vara fallet, sett ur den enskilde löntagarens synpunkt. I avtalen förekommer dock i regel särskilda tillägg för t. ex. obekväm arbetstid och skiftarbete. Huruvida dessa tillägg kan anses motsvara uppoffringen att arbeta skift eller på obekväm arbetstid är en förhandlingsfråga mellan arbetsmarknadens parter. Däremot utgör — som LO tidigare anfört — förekomsten av skift och obekväm arbetstid faktorer, som måste med i bedömningen av om en grupp skall anses vara lågavlönad eller inte.

I ovannämnda motion påpekas, att strävandena att genomföra den s. k. likalönsprincipen på den privata sektorn ej haft riktig effekt, beroende på att kvinnorna är placerade i sådana arbeten, som klassificerats lågt på inkomstskalan och därför inte medför samma löneglidning som mera manligt betonade yrken. I motionen anses, att effektivare åtgärder för utbildning av de kvinnliga låginkomsttagarna bör göras.

Inom LO:s område har kvinnorna som regel erhållit större faktiska löneökningar (avtalsmässig ökning jämte löneglidning) än männen. Skall kvinnorna i fortsättningen tillförsäkras snabbare löneökningar än männen för att uppnå likställighet i lönehänseende erfordras därför, att kvinnorna i större utsträckning söker sig till traditionellt manliga yrken och uppmantras att söka den yrkesutbildning, som de önskar, oberoende av om yrket i fråga anses som manligt eller kvinnligt. Samtidigt bör dock påpekas, att kvinnornas placering i vissa lönegrupper i avtalen ej därför utsäger vilka relationer mellan olika lönegrupper som är skäliga eller riktiga. Enligt LO:s uppfattning har »kvinfolöneproblemet» blivit ett bland andra låglöneproblem och för bedömas som ett sådant vid fackliga avgöranden om framgångslinjer inför lönerörelserna.

I detta avsnitt vill LO till slut bemöta ett påstående i motionen I: 255: »Dess bättre synes på sistone ett ökat intresse ha framträtt inom arbetsmarknadsorganisationerna för låglönegruppernas situation.»

Det borde inte vara obekant för motionärerna, att i varje fall för LO-områdets vidkommande låglönegrupperna i många år varit föremål för ett dominerande intresse med ingående diskussioner om sättet att söka lösa låglöneproblemen inom olika avtalsområden. Att resultatet av olika skäl blivit otillfredsställande betyder inte att intresset för problemen ej varit stort.

Skatte- och socialpolitiska åtgärder

I motionerna I: 255 och II: 704 pekas på vissa brister i sociallagstiftningen, bl. a. karensdagarna vid sjukdom. I motionen I: 255 framhålls även, att de lägre inkomstgrupperna under senare år fått bära en alltför hård skattebörd.

Det förefaller, som om i motionerna sammanförts problem, som närmast tillkommer arbetsmarknadsorganisationerna att lösa, och problem, som bör lösas via t. ex. skattepolitik och socialpolitik.

De skattepolitiska åtgärderna skulle kunna vara dels en skärpt progressivitet i de högre och en sänkt i de lägre inkomstskikten, dels en skatteutjämning mellan olika kommuner. LO finner ingen anledning att här ingå på dessa skattefrågor utan får hänvisa till organisationens yttrande av den 16 november 1964 över allmänna skatteberedningens betänkande »Nytt skattesystem» samt yttrande den 28 oktober samma år över 1958 års skatteutjämningskommittés betänkande »Kommunal skatteutjämning».

Även när det gäller tänkbara socialpolitiska åtgärder för att förbättra låginkomsttagarnas ställning kommer motionärerna in på ett mycket vidsträckt område. LO vill i detta sammanhang endast nämna frågan om karensdagarna vid sjukdom, vilka är föremål för särskilda överväganden inom en kommitté tillsatt av bl. a. LO.

Eventuella socialpolitiska åtgärder bör enligt LO:s mening göras till föremål för överväganden i andra sammanhang än det som motionärerna har berört.

Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiska åtgärder

I motionen I: 255 påpekas, att en del av låginkomstproblematiken sammanhänger med bristande sysselsättningsmöjligheter inom olika delar av landet. Motionärerna framhåller, att åtgärderna mot undersysselsättning hittills mera inriktas på rörlighetsfrämjande åtgärder än på lokaliseringspolitiska insatser. Motionärerna synes främst vilja förorda en aktiv lokaliseringspolitik.

LO anser att alla möjligheter bör utnyttjas för att söka lösa såväl sysselsättnings- som låginkomstproblemen. En förutsättning härför är, att tillräckliga resurser ställs till förfogande för olika rörlighetsfrämjande åtgärder (häri inbegripes omskolningsverksamheten, som syftar till yrkesmässig rörlighet). Lokaliseringspolitiken kan även i flera fall vara betydelsefull även om den inte kan lösa alla sysselsättningsproblem på alla orter. Punktvisa satsningar på ett mindre antal orter torde även kunna ge goda resultat.

I motionen I: 14 framhålls bl. a. som särskilt betydelsefullt, att samhället genom direkta insatser stimulerar till strukturförändringar och ökad takt i rationaliseringen. LO kan helt instämma i dessa synpunkter. På lång sikt torde detta vara bland de betydelsefullaste åtgärder, som samhället kan vidta för att indirekt förbättra låglönegruppernas ställning. De resultat,

som härigenom skulle kunna uppnås, bleve till gagn för hela folkhushållet genom att möjliggöra rationella, lönsammare produktionsenheter med bättre lönebetalningsförmåga. Härigenom skulle även de av motionärerna påtalade riskerna för att låglöneproblemet skulle äventyra den fredliga utvecklingen på arbetsmarknaden bortfalla.

I detta sammanhang vill LO framhålla vikten av att bostadsbyggandet i de mest expansiva områdena i landet ges prioritet. Detta är en förutsättning för ett expansivt näringsliv.

Arbetsmarknadsorganisationernas frihet

Motion II: 26 innehåller olika värdeomdömen om förhandlingsresultaten. Bl. a. berörs — utan att motionärerna kanske är medvetna härom — frågan om procent- kontra öreslinjen vid förhandlingarna. Denna fråga, som i flera sammanhang varit föremål för facklig uppmärksamhet, gäller ytterst takt i de relationsförskjutningar mellan olika grupper, som man vid förhandlingarna önskar uppnå. LO:s strävan har varit att nå så stark sammankrympning av lönespännvidden som möjligt, varom bl. a. den vid de senaste förhandlingarna lanserade metoden bär vittne. Det bör i detta sammanhang påpekas av LO, att förhandlingarnas slutresultat ytterst beror på två parter medverkan och där åsikterna i hithörande frågor går starkt isär.

LO vill här starkt betona, att organisationen nu, liksom tidigare, ej önskar inskränka förhandlingsparternas frihet att få förhandla om anställningsvillkoren.

Sammanfattning och slutsatser

I föreliggande motioner sammanföres en mängd problem av ofta mycket komplex natur. Det hade varit önskvärt, att motionärerna hade delat upp problemen i dels önskvärda åtgärder för att lösa i olika avseenden handikappade grupper försörjningssvårigheter, dels åtgärder för att skapa förutsättningar för övriga grupper att nå rimliga resultat av arbetsinsatser av olika slag.

Vad gäller de förstnämnda grupperna av människor synes man med olika socialpolitiska medel kunna hjälpa dessa till en dräglig standard, som kan och bör förbättras i takt med samhällsresursernas tillväxt. LO har i olika sammanhang påyrkat förbättringar i olika avseenden. LO vill inte motsätta sig att en ny låginkomstundersökning göres för att följa upp tidigare vunna resultat från den inledningsvis nämnda utredningen. Ytterligare åtgärder av social- och skattepolitisk art kan därigenom aktualiseras. Sannolikt har bilden inte förändrats i någon större utsträckning. LO vill här påpeka, att »låginkomstgrupp» ej behöver vara detsamma som »låglönegrupp».

LO har inte heller något att invända mot en utredning, som syftar till att skapa en rationellare struktur på det svenska näringslivet. Syftet bör här uteslutande vara att skapa rationella, bärkraftiga företag inom för Sverige lönsamma näringsgrenar. Den förbättrade lönebetalningsförmåga som bör bli följden, kommer sedan löntagarna till godo vid deras organisations förhandlingar med motparterna. I samband med dessa problemställningar kan det finnas skäl att hänvisa till LO:s utredning »Samordnad näringspolitik».

Vad slutligen gäller i motionerna framförda värderingar och krav på större lönemässig rättvisa mellan olika löntagargrupper torde dessa krav ytterst förutsätta någon form av värderingssystem, täckande hela arbetsmarknaden. LO har inget att erinra mot en utredning med syfte att åstadkomma vissa riktlinjer för en så rättvisande bedömning som möjligt av

olika löntagargrupper. Det är dock inte minst viktigt, att det skapas en enhetligt redovisad lönestatistik, täckande om möjligt hela arbetsmarknaden. Statistiken bör redovisa total lön per arbetad tidsenhet, lämpligast per timme. Först därigenom skulle ett av hindren för rättvisande lönejämförelser vara undanröjt.

Svenska arbetsgivareföreningen anför:

Enligt motionärernas uppfattning skulle det faktum att ett ansevärt antal personer tillhör de s. k. låginkomstgrupperna indikera, att stora grupper i vårt samhälle lever under ekonomiska förhållanden, som icke skulle kunna betecknas som tillfredsställande. Det torde vara tvivel underkastat om man av det åberopade materialet kan dra en sådan slutsats. Föreningen ber att i detta hänseende få hänvisa till redogörelsen på sidorna 71 och 72 i allmänna skatteberedningens betänkande »Nytt skattesystem», SOU 1964: 25. Redogörelsen där avser en av statistiska centralbyrån med material från 1959 verkställd undersökning som avsåg 772 000 ensamstående personer med sammanräknad nettoinkomst understigande 6 000 kronor och 339 000 gifta par med en inkomst understigande 10 000 kronor per år. Av de ensamstående hade ca 250 000 och av de gifta paren ca 180 000 haft heltidsarbete hela året. Det visade sig, att i utomordentligt stor utsträckning orsaken till den låga inkomststoppningen varit, att de som ingått i undersökningen endera uppburit icke skattepliktig inkomst, som ej heller återspeglats i inkomststatistiken, eller att de verkat som egen företagare eller försäljare, i vilket fall den låga deklarerade inkomsten kunnat förklaras genom variationen i årsinkomst mellan olika år eller genom regler av taxeringsteknisk natur. Allmänna skatteberedningen anser undersökningen ge vid handen »att det endast i ett relativt litet antal fall förhåller sig så att personer med låg deklarerad inkomst också är hänvisade till att leva uteslutande på denna inkomst». Motionärernas uttalande, att stora grupper obestriddligen tvingas att leva under ekonomiska förhållanden, som med nuvarande välfärdssamhälles måttstock icke gärna kan betecknas som tillfredsställande, får mot bakgrunden av det åberopade avsnittet i allmänna skatteberedningens betänkande betraktas som väsentligt överdrivet. De problem som man i motion II: 704 hemställer om att få kartlagda genom en utredning får således redan anses belysta i ovannämnda undersökning.

I motionerna I: 14 och II: 26 framhålles att samhället borde — vid sidan om arbetsmarknadsparternas förhandlingar — medverka till att få till stånd en jämnare lönestruktur i näringslivet. Företrädare för bl. a. näringslivets och arbetsmarknadens organisationer borde enligt motionärerna företaga en utredning och enas om riktlinjer, som »kunde vara av värde för parterna på arbetsmarknaden när de skall lösa frågorna förhandlingsvägen». Förhandlingarna, underhandskontakterna och samarbetet mellan arbetsmarknadsorganisationerna ger emellertid just de erforderliga bedömningarna av dessa förhållanden och problem. Om också representanter för det vittomfattande begreppet samhället skulle medverka genom att ge vissa riktlinjer, skulle man på ett avgörande sätt inskränka den självständighet för arbetsmarknadsparterna, som av alla anses vara av fundamentalt värde. Representanterna från de politiska partierna i stabiliseringsutredningen, vilken framlade sitt betänkande i april 1961, var också helt överens om, dels att direkta ingripanden i avtalsuppgörelserna borde undvikas, dels att inflytandet över löneutvecklingen borde utövas med samma metoder som dithills. Sedan detta betänkande fram-

lades har icke någon förändring inträtt, som föranleder någon närmare samordning mellan arbetsmarknadsorganisationernas och samhällets politik. Det är också uppenbart att endast direkta förhandlingar mellan de närmast berörda parterna kan ge tillräckliga hållpunkter för en belysning av frågan vilka löneskillnader som med hänsyn till arbetstagarnas yrkeskicklighet och arbetsuppgifternas art får anses rimliga.

Såsom motionärerna Kristiansson och Sundin anför i motion I: 255 gäller utan tvivel, att sådana ensamstående kvinnor, som har barn att försörja, ofta har ekonomiska svårigheter. Motionärerna synes emellertid vilja hänföra ensamstående kvinnor i allmänhet till en ekonomiskt missgynnad grupp, vilket torde vara förhastat. Föreningen delar emellertid motionärernas uppfattning att invalider och andra grupper av handikappade — i synnerhet svårt invalidiserade — i ekonomiskt avseende alltjämt är efter-satta.

Föreningen är mycket skeptiskt inställd till de tankegångar som synes ligga bakom det avslutande uttalandet i motion I: 255, nämligen att samhället måste »ge socialpolitiken en så smidig utformning, att särskild hänsyn kan tas till de verkliga låginkomstgrupperna». Inkomstnivån får betraktas som endast en av flera faktorer, som kan indikera ett behov av socialpolitiska åtgärder. Att tillmäta denna generell eller avgörande betydelse är att ge problemet om de sociala hjälpbehoven en alltför enkel lösning. Man torde vara tvungen att arbeta med en hel rad olika kriterier, om man syftar till att få till stånd en socialpolitik, som motsvarar det faktiska hjälpbehovet i samhället.

Motionärernas hemställan om en utredning om åtgärder för att »bereda låginkomsttagare, som nu lever under otillfredsställande ekonomiska förhållanden, möjligheter till en önskvärd standardhöjning» synes för övrigt taga föga hänsyn till att strukturförändringarna i samhället bl. a. just kommer till uttryck i att lönedifferenser uppstår. Att taga vissa låginkomsttagares nuvarande situation till utgångspunkt för samhälleliga hjälpåtgärder i syfte att höja deras standard skulle innebära ett ingrepp i förhållandena som vore ett hinder för den ekonomiska utvecklingen på lång sikt.

Enligt föreningens uppfattning skulle staten bäst främja låginkomstgruppernas intressen genom en ekonomisk politik, som mer än hittills tar hänsyn till den ekonomiska balansen i samhället. Utformningen av den ekonomiska politiken, vilken indirekt påverkar lönestrukturen, har emellertid i vissa avseenden utvecklats på ett sätt som från löneutjämnings synpunkt torde te sig mindre gynnsamt. För det första har det ständigt stigande kravet på ökat byggande utövat en speciellt stark press uppåt på lönerna inom hela den sektor som berörs av byggnadsverksamheten. Härigenom har spännvidden ökat mellan lönerna inom denna sektor och den genomsnittliga lönen. Utvecklingen av lönerna inom detta för internationell konkurrens skyddade område har kommit lönerna inom andra sektorer av näringslivet att framstå som mindre gynnsamma än vad som skulle varit fallet vid en mer balanserad utveckling. För det andra har statsmakterna genom beslut om höjda ATP- och sjukförsäkringsavgifter, införande av ytterligare en semestervecka och höjda direkta skatter tagit i anspråk en stor del av det reala löneökningstrycket. Detta har starkt begränsat det utrymme som stått till arbetsmarknadsparternas förfogande för en anpassning av lönestrukturen. För det tredje medför statens kraftiga utgiftsexpansion och därav betingade höjningar av skattetrycket i form av indirekta skatter ett påskyndande av prishöjningarna, vilket också bör beaktas vid bedömningen av låginkomsttagarnas situation.

Under hänvisning till vad ovan anförts får föreningen avstyrka de i motionerna framförda förslagen om utredningar.

Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF) anför:

Riksförbundet finner för sin del all anledning att instämma i de konstateranden som görs i nämnda motioner att det i dagens samhälle finns stora grupper inkomsttagare, vilkas inkomster ligger markant under vad som kan bedömas som rimligt med hänsyn till det önskvärda i att undvika alltför stora skillnader i levnadsstandard mellan olika befolkningsgrupper och yrkeskategorier. Såväl inom tjänstemanna- som arbetarkategorierna finns utpräglade låglönegrupper. Inom jordbruket kan också i dag en stor del av lantbruksföretagarna karakteriseras som en utpräglad låginkomstgrupp. Det finns således skäl att staten genom utformningen av den statliga politiken inom olika områden underlättar möjligheterna för dem som tillhör låginkomstgrupper att förbättra sin situation. Staten kan genom bl. a. skattepolitikens, utbildningspolitikens, arbetsmarknadspolitikens och socialpolitikens utformning aktivt bidra till en önskvärd lyftning av levnadsstandarden för många nu på olika sätt eftersatta yrkesverksamma såväl som icke yrkesverksamma grupper inom samhället.

I en diskussion kring dessa problem är det enligt förbundets mening väsentligt att observera följande. Den dynamiska samhällsekonomiska utvecklingen som medfört en successivt stigande levnadsstandard för alla befolkningsgrupper ger i sig upphov till och kräver vissa inkomstskillnader mellan olika yrkeskategorier. Målsättningen för en inkomstutjämnande politik kan därför helt naturligt inte vara en allmän nivellerings i inkomstförhållandena. De åtgärder som kan vidtas utan menliga följder för det ekonomiska framåtskridandet blir därför enligt förbundets mening främst av fyra slag. För det första åtgärder av socialpolitisk och liknande natur utformade som ett direkt stöd till vissa grupper. För det andra åtgärder som främjar näringslivets utveckling och strukturomdaning vilket i sin tur underlättar för många grupper att nå en högre inkomststandard. Dessa åtgärder får naturligtvis inte ges karaktären av tvångsstyrning eller direkta statliga ingrepp med tanke på den hämmande effekt detta kan få för det ekonomiska framåtskridandet. För det tredje åtgärder som underlättar för de enskilda att nå högre inkomster, t. ex. genom förbättrade utbildnings- eller omskolningsmöjligheter. Samt för det fjärde undanröjande av de institutionella hinder — traditioner, fördomar, organisatoriska trögheter o. s. v. — som finns för en lyftning av låginkomstgruppernas inkomstnivå. Detta kan t. ex. gälla inställningen till kvinnlig arbetskraft, statens egen lönepolitik vilken kanske borde kunna utformas mer smidigt med hänsyn till betydande låglönegrupper i statstjänst samt — vilket inte, som några motionärer tycks anse, kan förbises — arbetsmarknadsorganisationernas politik.

Förbundet vill mot bakgrund av ovanstående i princip tillstyrka en kartläggning av låglöne- och låginkomstgruppernas inkomstförhållanden och levnadsstandard och en förutsättningslös utredning syftande till att belysa de troliga anledningarna — även arbetsmarknadsorganisationernas politik — till dessa eftersläpningar. Denna kartläggning och utredning bör enligt förbundets mening med fördel kunna utföras som en expertstudie med relativt hög vetenskaplig ambitionsnivå. Därefter bör tillsättas en utredning med representanter för bl. a. riksdag och näringslivets organisationer med uppgift att på basis av det framlagda materialet föreslå åtgärder inom olika områden.